

IZ KRIZE U KRIZU!

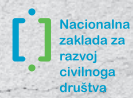
Doprinos organizacija civilnog društva u Hrvatskoj smanjenju učinaka kriznih situacija

Tea Vidović Dalipi

PLAN

PLAN

Sadržaj publikacije isključiva je odgovornost udruge Roditelji u akciji.
Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda.
Projekt je sufinancirao Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske.

IZ KRIZE U KRIZU!

Doprinos organizacija civilnog
društva u Hrvatskoj smanjenju
učinaka kriznih situacija

Tea Vidović Dalipi

IMPRESUM

NAZIV:

IZ KRIZE U KRIZU!

Doprinos organizacija civilnog društva u Hrvatskoj smanjenju učinaka kriznih situacija

AUTORICA PUBLIKACIJE:

Tea Vidović Dalipi

IZDAVAČICA:

Roditelji u akciji – Roda
Žerjavićeva 10, Zagreb
T: 01 61 77 500
www.roda.hr

FOTOGRAFIJE:

privatni arhivi, Freepik

GODINA IZDANJA:

2023.

GRAFIČKA PRIPREMA:

ACT PRINTLAB d.o.o., Čakovec

ISBN:

ISBN: 978-953-8131-49-3 (tiskani),
978-953-8131-48-6 (digitalni, pdf)

Publikacija je izrađena u okviru projekta PLAN B - Civilno društvo otporno na krizne situacije.

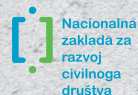

NOSITELJICA PROJEKTA:

Roditelji u akciji (Roda)

PARTNERI:

Proni centar za socijalno podučavanje (Osijek), Centar za ranu intervenciju u djetinjstvu MURID (Čakovec) i Centar za nestalu i zlostavljaju djeću (Osijek).

NAZIV POZIVA:

Jačanje kapaciteta organizacija civilnog društva za odgovaranje na potrebe lokalne zajednice. Broj ugovora: UP.04.2.1.11.0037. Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda. Projekt je sufinancirao Ured za udruge Vlade RH. Za više informacija o EU fondovima posjetite: www.strukturnifondovi.hr www.esf.hr

Sadržaj publikacije isključiva je odgovornost udruge Roditelji u akciji.

SADRŽAJ

1. UVOD	4
2. SPOSOBNOST ZA KRIZNO REAGIRANJE UNUTAR CIVILNOG DRUŠTVA	8
3. POVEZNICE DJELOVANJA I POGLED U BUDUĆNOST	28
4. PREPORUKE ZA DJELOVANJE U KRIZNIM SITUACIJAMA	29

1. UVOD

Krizne situacije i krizna stanja jesu trenuci u kojima se rađa iskra civilnog društva, aktivizma u zajednici i opća svijest o tome da svi možemo utjecati na okolinu u kojoj živimo. Svjedočili smo tome kroz povijest na međunarodnoj, europskoj i regionalnoj razini. Najčešće su to stanja uzrokovana sukobima i nemirima koje izaziva čovjek, a koje dovode do ratova. No u posljednje vrijeme svjedočimo prirodnim fenomenima koje također prouzrokuje čovjek, a koji imaju katastrofalne posljedice za živa bića i okolinu.

Krizne situacije i stanja događaju se iznenada, neplanirano, onda kada smo najmanje spremni i kada to najmanje očekujemo. Ta su nam se neplanirana i iznenadna stanja u posljednjih nekoliko godina dogodila već više puta - poplave, potresi, pandemija, rat u Ukrajini. Ipak, ovakva stanja nisu ništa novo jer su se događala kroz povijest čovječanstva te uzrokovala goleme ljudske i materijalne gubitke i štetu za okoliš. Upravo zato je važno postaviti kvalitetno krizno upravljanje na način da se proaktivno i preventivno djeluje na različite prijetnje te da se umanjuje rizik od njihova prerastanja u krizu.

Specijalizirane agencije Ujedinjenih naroda (UN) često su te koje su preuzimale ulogu u upravljanju kriznim stanjima te uklanjanju njihovih posljedica. U Republici Hrvatskoj su, nakon rata, UN agencije zatvorile svoje urede te je upravljanje kriznim stanjima preuzela Vlada - odnosno Ravnateljstvo za civilnu zaštitu Ministarstva unutarnjih poslova i Hrvatski crveni križ. Ipak, neke UN agencije još uvijek imaju svoje urede u Hrvatskoj, ali ne provode koordinaciju u kriznim stanjima već surađuju s Vladom. To su UNHCR (UN agencija za izbjeglice), UNICEF (UN agencija za djecu i adolescente), WHO (Svjetska zdravstvena organizacija) i IOM (Međunarodna organizacija za migracije). Republika Hrvatska je tijekom perioda mnogih kriza imala aktivirane razne sustave upravljanja kriznim stanjima i uklanjanjem posljedica. Mi nećemo ulaziti u analize tih sustava već je namjera ovog teksta fokusiranje na iskustva organizacija civilnog društva i inicijativa koje su djelovale u kriznim stanjima.

Namjera ovog teksta je kroz prikupljena iskustva organizacija civilnog društva iznijeti preporuke za unapređenje postojećeg sustava upravljanja kriznim stanjima, ali i podržati zajednicu u promišljanju aktivnosti za smanjenje kriznih stanja. Organizacije civilnog društva njeguju vrijednosti poput filantropije, solidarnosti i empatije zbog čega su često među prvim pružateljima podrške zajednici u kriznim situacijama.

Krizno stanje u kojemu smo djelovale naučilo nas je da trebamo raditi na izmjeni javnih politika koje reguliraju dostavu humanitarne pomoći i sadržaj državnih zaliha.

Uz to, poznaju lokalne prilike i potrebe, u stanju su mobilizirati volontersku podršku kao odgovor na njih i pronaći inovativna niskobudžetna rješenja na izazove.

Riječ je o iznenadnim neplaniranim situacijama koje organizacije civilnog društva dovode u stanja gdje u vrlo kratkom roku moraju reorganizirati svoje redovno djelovanje, projektne obaveze i obaveze prema korisnicima. Recentna iskustva pokazala su koliko je značajan doprinos organizacija civilnog društva u kriznim stanjima i zato je ova tema važna. Krize će se sigurno ponavljati, ali mi se na temelju iskustva možemo bolje pripremiti za nove krize - sada i danas kada krize nema i kada smo u odsutnosti adrenalina.

Organizacije civilnog društva imaju redovne aktivnosti koje su financirane unaprijed planiranim projektima te se vrlo često događa da u takve okolnosti nastupi kriza. Krizne situacije najčešće testiraju sposobnosti naše organizacije i nas osobno, ali i naše vrijednosti i uvjerenja. Progressivne organizacije civilnog društva prihvatile su neke temeljne vrijednosti na osnovi kojih djeluje u društvu. To su humanost,

nepriprisanost i neutralnost. **Humanost** kreće od premise da je patnja univerzalna i zahtijeva odgovor te da ćemo u skladu s time svakoj djevojčici ili dječaku, muškarcu ili ženi, pružiti pomoć, štitići živote i zdravlje osoba te osigurati poštovanje. **Nepriprisanost** znači da podršku treba primiti svaka osoba koja pati zbog kršenja ljudskih prava i potreba te da će se ona osigurati bez diskriminacije u odnosu na boju kože, vjersko ili političko uvjerenje. Pomoć se dostavlja proporcionalno onima koji su u prioritarnoj potrebi, a odluke se donose nepriprisanost (bez utjecaja osobnih osjećaja ili razloga).

Neutralnost znači da nećemo zauzimati strane u sukobima te da ćemo se suzdržati od rasprava političke, vjerske, rasne ili ideološke prirode. Uz navedene vrijednosti, organizacije često promiču dodatne vrijednosti koje mogu unaprijediti suradnju i povezivanje - odgovornost, ravnopravnost, integritet. U kriznim situacijama mnogi žele dati svoj doprinos pa je zato važno za svako krizno upravljanje uspostaviti mehanizam koordinacije kako bi djelovanje bilo jasno, a investicije, vrijeme i financijska sredstva bili optimizirani. Međunarodne organizacije, posebice specijalizirane UN agencije, imaju specifičnu poziciju i ulogu u djelovanju u kriznim stanjima. One djeluju unutar velikih struktura i hijerarhija, imaju stabilnu financijsku strukturu te jasno definirane obaveze i odgovornosti u skladu s međunarodnim konvencijama. Slično je i s državnim organizacijama, poput Hrvatskog Crvenog križa koji je osnovan i uređen sukladno Zakonu o Hrvatskom Crvenom križu. Prema članku 2. Zakona - "Hrvatski Crveni križ u svome radu ostvaruje humanitarne ciljeve i zadaće na području zaštite i unapređenja zdravlja, socijalne skrbi, zdravstvenog i humanitarnog odgoja i zalaže se za poštovanje međunarodnoga humanitarnog prava i zaštitu ljudskih prava. Posebne

Teško je "ad hoc"
nepredvidive aktivnosti
opravdati donatoru
ako on to ne financira.

Na početku je to bila
jeziva gerila i bilo nas
je strah hoće li netko
nastradati. Nismo
znali što se smije,
a što se ne smije.

obveze Hrvatski Crveni križ izvršava u situacijama oružanih sukoba, velikih prirodnih, ekoloških, tehnoloških i drugih nesreća i epidemija s posljedicama masovnih stradanja ljudi. Hrvatski Crveni križ uživa posebnu zaštitu i skrb Republike Hrvatske." Hrvatskom Crvenom križu osigurana je financijska stabilnost kroz državni proračun, ali i proračune jedinica lokalne i regionalne samouprave. Time je održana obaveza i odgovornost da organizacija uistinu djeluje i pruži podršku u kriznim stanjima.

Na razini Ujedinjenih naroda i mnogobrojnih organizacija civilnog društva usvojeno je devet minimalnih humanitarnih standarda djelovanja:

1. **Humanitaran odgovor na krizu je primjeren i relevantan.**
2. **Humanitaran odgovor na krizu je efikasan i pravovremen.**
3. **Humanitaran odgovor na krizu jača lokalne kapacitete i prevenira negativne posljedice.**
4. **Humanitaran odgovor na krizu temelji se na komunikaciji, participaciji i povratnoj informaciji.**
5. **Prigovori se uvažavaju i adresiraju.**
6. **Humanitaran odgovor na krizu je koordiniran i komplementaran.**
7. **Akteri uče i unapređuju odgovor i svoje djelovanje.**
8. **Zaposlenici su podržani kako bi svoj posao obavljali efikasno.**
9. **Resursima se upravlja na odgovoran način i svrhovito.**

2. SPOSOBNOST ZA KRIZNO REAGIRANJE UNUTAR CIVILNOG DRUŠTVA

Projekt PLAN B jest projekt koji provodi udruga Roda, a koji je tijekom provedbe imao više aktivnosti. Neke od aktivnosti uključivale su komunikaciju i rad s organizacijama civilnog društva koje su djelovale u različitim krizama. U početnoj fazi provedbe projekta odlučile smo se za proces samoprocjene organizacija civilnog društva za uspješan odgovor u kriznim situacijama. U tu je svrhu izrađen upitnik koji je objavljen 27. srpnja 2022. na web stranici www.roda.hr te na društvenim mrežama, u grupama koje okupljaju više od 1000 članova i članica – aktivista i aktivistica različitih organizacija civilnog društva te je konačno odaslan i elektronskom poštom na više od 160 organizacija civilnog društva. Do 29. kolovoza 2022. navedeni je upitnik ispunilo 35 predstavnika i predstavnica organizacija civilnog društva. Na pitanje je li organizacija imala iskustvo djelovanja u kriznoj situaciji, njih 8 (ili 22,86%) je odgovorilo da nije imalo takva iskustva, dok je 27 udruga (ili 77,14%) odgovorilo na ovo pitanje pozitivno. Njihova iskustva, promišljanja i preporuke uključene su u izradu ove publikacije.

U Republici Hrvatskoj velik je broj organizacija civilnog društva koje djeluju i koje svojim aktivnim angažmanom u zajednici doprinose razvoju društva i zaštiti ljudskih prava. Želeći detektirati one organizacije čiji angažman smatramo posebno važnim, možda smo neke organizacije zaboravile i ispustile s popisa koji ćete uskoro čitati. Važno nam je napomenuti kako to nije učinjeno namjerno te da je namjera ove publikacije upravo progovaranje o radu organizacija civilnog društva u kriznim stanjima te da se nadamo kako će potaknuti da se o ovoj temi govori više i češće. A da uz to zajedno postavimo standarde i ciljeve za djelovanje civilnog društva u kriznim stanjima.

Organizacije civilnog društva i inicijative koje su svojim aktivnim angažmanom u zajednici doprinijele rješavanju, prevenciji i transformaciji kriznog stanja navedene su abecednim redom.

**ADRA Hrvatska
- Adventistička
agencija za
pomoć i razvoj**

<https://adra.hr/>

ADRA je svjetska humanitarna organizacija Kršćanske adventističke crkve koja pokazuje Božju ljubav i suosjećanje. ADRA Hrvatska dio je profesionalne, rastuće i djelotvorne mreže ADRA-e International koja se odlikuje integritetom i transparentnošću. ADRA nadilazi kulturološke i zemljopisne granice osposobljujući i zastupajući ugrožene i zaboravljene, te postižući mjerljive, dokazima potkrijepljene i trajne promjene u životu pojedinaca i društva.

Poplave
Potres
Podrška
izbjeglicama

**Are You Syrious
- udruga Zemljani**

<https://www.facebook.com/areyousyrious/>

AYS je volonterska grassroots organizacija čija je misija od 2015. godine pružiti podršku izbjeglim osobama. U svojem radu uvijek se prilagođavamo i rastemo s obzirom na potrebe izbjeglica. U samim počecima, u fokusu su nam bile osobe u tranzitu kojima smo pružali direktnu humanitarnu pomoć, dok je zatvaranjem granica postalo očito da nam se fokus mora proširiti na zagovaranje prava osoba koje su u Hrvatskoj ostale, te aktivno sudjelovanje u procesima integracije. AYS kroz svoj rad nastoji promijeniti paradigmu u kojem je uživanje ljudskih prava determinirano rasnim, kulturnim i socio-ekonomskim kriterijima.

Podrška
izbjeglicama
COVID-19

**Udruga Dobro
dobrim**

<https://dobrodobrim.com/nasa-prica/>

Udruga osnovana s ciljem zaštite, promicanja i unapređenja kvalitete života obitelji koje žive u riziku od siromaštva i društvene isključenosti. Udruga je počela svoj rad kao građanska inicijativa za potresa u Zagrebu, a kada je Sisačko-moslavačku županiju pogodio razorni potres, odmah je bila na terenu i pomagala ljudima i životinjama, a posebno se profilirala gradnjom kuća u projektu Banijska koliba s izgrađenih 7 kuća i 5 skloništa, gradnjom štala za smještaj ovaca, krava i svinja te kokošinjaca. Udruga također provodi kontinuirano ad hoc akcije pomoći svima u potrebi na cijelom području RH.

Potres
Pomoć
osobama iz
Ukrajine

Društvo za psihološku pomoć<https://dpp.hr/>

Društvo za psihološku pomoć (DPP) neprofitna je i nevladina organizacija osnovana 1993. godine, prvenstveno kao odgovor na posljedice ratnih zbivanja za dobrobit i mentalno zdravlje stanovništva u Republici Hrvatskoj. U svom prvom razdoblju nakon osnutka DPP se fokusirao na rad s ljudima u krizi zbog rata i poraća te prepoznavanju novih potreba. S vremenom DPP širi područje rada pa se svega nekoliko godina od njegovog osnutka javlja novo razdoblje koje obilježava uvođenje inovativnih usluga u zajednicu i izobrazba stručnjaka za njih.

Mentalno zdravlje u svim kriznim situacijama

Forum za slobodu odgoja<https://fso.hr/>

Forum za slobodu odgoja neprofitna je, nevladina i nestranačka organizacija osnovana 1992. godine, a registrirana je 1998. g. Temeljni cilj Foruma za slobodu odgoja jest promicati implementaciju obrazovnih standarda suvremenog demokratskog društva u hrvatski obrazovni sustav. Forum za slobodu odgoja provodi suvremene i kvalitetne obrazovne programe te utječe na javne politike vodeći se načelima pravednosti, nenasilja, otvorene komunikacije, cjeloživotnog učenja i kritičkog mišljenja. Uspoređujući i usklađujući obrazovanje u Hrvatskoj s obrazovnim standardima suvremenih demokratskih društava, Forum se zalaže za pravo na izbor i jednaku dostupnost obrazovanja koje vodi samoostvarenju osobe.

Obrazovanje u svim kriznim situacijama

Rijeka pomaže ljudima u pokretu - Caritas nadbiskupije Rijeka<http://caritas.ri-nadbiskupija.com/>

“Punkt za ljude u pokretu” organiziran je krajem 2022.g. kada se u gradu Rijeci povećava broj ljudi koji preko riječke željezničke stanice odlaze prema drugim zemljama u EU. Punkt koordinira Caritas nadbiskupije Rijeka u suradnju s drugim akterima: Isusovačka služba za izbjeglice (JRS), No Name Kitchen, stanovnici iz Rijeke.

Izbjeglice i migranti

**Udruga za
promicanje
informatike,
kulture i suživota
(IKS)**

Udrugu IKS osnovala je skupina mladih entuzijasta koji su u poslijeratnoj zajednici željeli pokrenuti pozitivne promjene. Udruga je registrirana 12. 3. 2003. sa sjedištem u Petrinji.

Rat
Poplava
Potres

[https://udrugaiks.
hr/o-nama/](https://udrugaiks.hr/o-nama/)

**Inicijativa
Dobrodošli**

[https://welcome.
cms.hr/index.php/
hr/](https://welcome.cms.hr/index.php/hr/)

Inicijativa za podršku izbjeglicama „Dobrodošli“ okuplja pojedince i organizacije civilnog društva s ciljem pružanja podrške izbjeglicama na terenu, ali i vršenja političkog pritiska na institucije Republike Hrvatske i Europske unije radi promjene restriktivnih migracijskih politika. Inicijativa okuplja više od 60 organizacija civilnog društva, jedan nogometni klub i preko 400 volontera koji su svakodnevno na pružali podršku izbjeglicama – od humanitarne pomoći, koordinacije s lokalnim organizacijama, kao i pružanja informacija izbjeglicama o aktualnim procedurama ulaska i izlaska iz Hrvatske. Dodatno, radi što bolje komunikacije s javnošću objavljena je i web stranica – welcome.cms.hr – na kojoj se ažuriraju vijesti s terena i objavljivati korisne informacije za izbjeglice, poput voznih redova ili rječnika.

Podrška
izbjeglicama

**Inicijativa
Alpinisti,
speleolozi i visinci
pomažu gdje
treba - Ninja
Krovnjače**

[https://www.
facebook.com/
groups/29144315
21943709/about](https://www.facebook.com/groups/2914431521943709/about)

Visinski radnici, alpinisti, Speleolozi, penjači, visokogorci i svi ostali prirodnjaci ujedineni su u jednom cilju - pružanje pomoći u sanaciji krovova u okviru volonterskog rada. Volonteri su članovi odsjeka različitih društava i udruga. Iako ustrojeni kao veća skupina manjih jedinica koja sve koordinira, usmjerava i upošljava gdje treba, Ninja Krovnjače su na terenu, među službama i drugim volonterima stekle reputaciju ekipe koja zna što radi, koja to obavlja efikasno, energično i empatično prema ljudima na čijim se krovovima vješaju o svoje konopce kako bi ih pregledali.

Potres

Inicijativa Ljudi za ljude

<https://ljudizaljude.hr/about-us/>

Inicijativa Ljudi za ljude krenula je 2018. kao humanitarna inicijativa koja pomaže u Glini, a danas je mala zajednica dobrih ljudi koji doniraju, pomažu i grade. To je inicijativa nekoliko pojedinaca koji uz pomoć drugih dobrih ljudi žele pomoći starim, nemoćnim i siromašnim stanovnicima Gline i okolnih mjesta.

Potres

Roditelji u akciji – Roda

<https://www.roda.hr/>

Roditelji u akciji (Roda) skupina je zainteresiranih građanki i građana koja se zauzima za dostojanstvenu trudnoću, roditeljstvo i djetinjstvo u Hrvatskoj. Svojim djelovanjem postali smo prepoznati u javnosti u područjima ostvarivanja prava na adekvatnu roditeljsku naknadu i prava na roditeljski dopust, medicinski potpomognute oplodnje, trudnoće i poboljšanja uvjeta rađanja, promociji, edukaciji i savjetovanju o dojenju, edukaciji i podršci roditeljima i budućim roditeljima, sigurnosti djece u prometu te zagovaranju prava djeteta i roditelja za vrijeme bolničkog liječenja djeteta. U svim područjima rada trudimo se djelovati u više smjerova – informirati i educirati ciljane skupine društva, aktivno (i aktivistički) utjecati na promjene sustava te utjecati na strukture vlasti kako bi se stvorili infrastrukturni, zakonski i ostali preduvjeti promjena koje smatramo nužnima u ostvarenju naše vizije društva koje aktivno radi na ispunjavanju potreba te zaštititi i ostvarivanju prava djece, roditelja, budućih roditelja i obitelji u cjelini, uključujući pravo pojedinca na izbor utemeljen na znanju.

Poplava
Izbjeglička
kriza
COVID-19
Rat u Ukrajini

**Volonterski centar
Sisak**

<http://vcs.lida-sisak.hr/>

Volonterski centar Sisak (VCS) jest društvena infrastruktura na raspolaganju svim dionicima zajednice, a pruža besplatne usluge osobama koje žele volontirati i pravnim osobama koje žele primati volontere, sukladno Zakonu o volonterstvu i standardima kvalitete volonterskih programa. Podržavamo i iniciramo razvoj kvalitetnih, inovativnih i održivih volonterskih programa koji odgovaraju na potrebe zajednice, doprinose osobnom rastu i razvoju volontera i korisnika programa te jačaju profesionalne kapacitete organizatora volontiranja.

Potres

SLOGA - Platforma samoorganiziranih volonterki i volontera

<https://www.facebook.com/platformaSLOGA/>

Sloga je samoorganizirana inicijativa 30-ak terenskih posada sa 70-ak volonterki i volontera, 20-ak dispečer/ic/a i još 20-ak volonterki i volontera. Djeluje kroz koordinaciju platforme, komunikaciju s lokalnim inicijativama i organizacijama, prikupljanje donacija, nabavu privremenih smještajnih jedinica, organiziranje distribucije pomoći i usluga za ljude i životinje, rad na procjeni uporabljivosti građevina, suradnju s medijima, IT podršku, prijavu govora mržnje i diskriminacije te očuvanje kulturne baštine. Inicijativa je u stalnom kontaktu i suradnji s ostalim humanitarnim inicijativama i organizacijama na potresom pogođenom području s ciljem kvalitetne (samo)organizacije i distribucije pomoći te nastavljamo s djelovanjem kroz osmišljavanje i realizaciju dugoročnih, održivih i ekoloških načina zadovoljavanja potreba lokalnog stanovništva Sisačko-moslavačke županije.

Potres

Studentska inicijativa Jedni za druge - pomoć starijima	Jedni za druge građanska je inicijativa koja je krenula iz osobne inicijative nekoliko studenata i studentica. Pokrenuli smo Facebook grupu koja je u nekoliko dana skupila značajni broj članova. Naš cilj je osigurati pomoć u obavljanju svakodnevnih potreba osobama koje su u rizičnoj skupini i samoizolaciji. Budući da se pokazalo da je pomoć itekako potrebna, putem grupe su organizirani timovi volontera u Zagrebu, Osijeku, Slavonskom Brodu, Rijeci, Splitu i Zadru. Svi volonteri slijede preporuke Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, kao i Stožera civilne obrane i ostalih nadležnih tijela, a inicijativa je u kontaktu i s lokalnim jedinicama Crvenog križa i sličnih organizacija koje se bave humanitarnim radom	COVID-19
Suncokret - Centar za razvoj zajednice https://www.suncokret-gvozd.hr/	Suncokret – Centar za razvoj zajednice nevladina je i neprofitna udruga utemeljena 2004. godine kao odgovor na psihosocijalne potrebe u zajednici nakon rata. Suncokret se bavi razvojem zajednica unutar Sisačko-moslavačke županije. Cilj je ukazati na negativne psihološke, socijalne i kulturne posljedice socijalnih problema u regiji; poboljšati kvalitetu života za sve članove zajednice, posebice za one najugroženije u društvu; promovirati ponovnu izgradnju zajednice i podržati razvoj održivog demokratskog civilnog društva.	Rat
Zagrebačko psihološko društvo https://zgpd.hr/	Zagrebačko psihološko društvo jest organizacija civilnog društva osnovana 2017. godine koja okuplja psihologinje i psihologe koji žive ili rade na području Grada Zagreba i Zagrebačke županije. Društvo je nastalo iz želje stručnjaka za iznošenjem psihologijskih znanja i činjenica u javnost te želje za reagiranjem na društvena zbivanja iz pozicije struke, uz stručnu i kolegijalnu podršku.	Mentalno zdravlje u svim kriznim stanjima

**Zaklada
Solidarna**

[https://solidarna.
hr/](https://solidarna.hr/)

Vodeći se poukom Eleanor Roosevelt, velike učiteljice čovječnosti 20. stoljeća, Zaklada SOLIDARNA želi vratiti ljudska prava doma u srca, umove i živote običnih ljudi, kako bi naše zajednice postale sigurna mjesta slobode i dostojanstva za sve, i u tome opstale tijekom 21. stoljeća. Pokrenulo ju je krajem 2015. godine 55 branitelja i braniteljica ljudskih prava – 49 pojedinki i pojedinaca te 6 udruga iz različitih dijelova Hrvatske raznolikih znanja, iskustava i zanimanja – ujedinenih u predanosti jačanju autonomije i solidarnosti građanskog djelovanja na smanjenju nejednakosti i širenju prostora prava i sloboda u svim sferama hrvatskog društva.

Potres
Ukrajina
COVID-19

Djelovanje nekih organizacija tijekom različitih kriza ističemo detaljnije kao primjere dobre prakse. S predstavnicima organizacija razgovarali smo osobno ili su njihova iskustva prikupljena kroz upitnik, gdje su govorili u prvom licu. Opise i iskustva organizacija ostavljamo u prvom licu upravo zato da ono ostane živo i stvarno - onako kako je opisano:

1. Udruga Zemljani - Are You Syrious (AYS)

Are You Syrious volonterska je grassroots organizacija čija je misija od 2015. godine pružiti podršku izbjeglim osobama. U samim počecima u fokusu su nam bile osobe u tranzitu kojima smo pružali direktnu humanitarnu pomoć, dok je zatvaranjem granica postalo očito da nam se fokus mora proširiti na zagovaranje prava osoba koje su u Hrvatskoj ostale, te aktivno sudjelovanje u procesima integracije. AYS kroz svoj rad nastoji promijeniti paradigmu u kojoj je uživanje ljudskih prava determinirano rasnim, kulturnim i socio-ekonomskim kriterijima. U svojem radu uvijek se prilagođavamo i rastemo s obzirom na potrebe izbjeglica. Od 2015. godine pozicionirali smo se kao jedan od ključnih aktera na području pružanja izravne podrške

izbjeglicama u Hrvatskoj, kao i u zagovaranju njihovih ljudskih prava. Kroz projekt AYS Daily News Digest prepoznati smo kao vodeći kanal građanskog informiranja o stanju ljudskih prava duž migrantske rute, što nam daje legitimitet i ojačava nas u zagovaračkim aktivnostima na EU i UN razini. AYS u Zagrebu vodi prvi integracijski centar u RH u kojemu se kontinuirano pružaju socijalne usluge, od direktne humanitarne pomoći do tečajeva jezika kojima se nastoji ublažiti posljedice kroničnog neuspjeha institucija u pružanju ovih usluga. AYS je godinama aktivan i u Prihvatilištu za tražitelje azila u kojem svakodnevno radimo s djecom i njihovim obiteljima. To nam omogućava da iz prve ruke vidimo probleme s kojima se naši korisnici susreću, što nas u njihovim očima čini saveznicima kojima se bez zadržke obraćaju. Redovitom koordinacijom s drugim OCD-ima osnažujemo i njihovo djelovanje, kako bismo zajedno mogli sveobuhvatnije odgovoriti na potrebe i tražitelja azila i azilanata, kako u njihovu korist, tako i lokalne zajednice.

2. Udruga Dobro dobrim - DODO

Naša udruga osnovana je s ciljem zaštite, promicanja i unapređenja kvalitete života obitelji koje žive u riziku od siromaštva i društvene isključenosti. Djelujemo na cijelom području RH, a 2021. godine svoj smo rad usmjerili prema potresom pogođenim područjima na Baniji. Ciljne skupine i područja djelovanja udruge su, pored onih naznačenih Statutom, zadnjih 11 mjeseci bile osobe i obitelji stradali u potresu, kao i njihove domaće životinje i ljubimci. Tako smo se u naznačenom periodu maksimalno posvetili područjima zaštite i spašavanja ljudi i životinja, kao i materijalnih dobara, na područjima pogođenim potresom u gradu Zagrebu i svim gradovima i selima Sisačko moslavačke županije. Posebno smo se angažirali u izgradnji privremenih skloništa i kuća za obitelji te gospodarskih objekata za smještaj životinja. Udruga je počela svoj rad kao građanska inicijativa za potresa u Zagrebu, a kada je SMŽ pogodio razorni potres, odmah je bila na terenu i pomagala ljudima i životinjama, a posebno se profilirala gradnjom kuća u projektu Banijska koliba s izgrađenih 7 kuća i 5 skloništa, gradnjom štala za smještaj ovaca, krava i svinja te kokošinjaca. Trenutno na području SMŽ Udruga DOBRO DOBRIM DoDo ima više aktivnih projekata. Također provodi kontinuirano ad hoc akcije pomoći svima u potrebi na cijelom području RH.

3. Društvo za psihološku pomoć (DPP)

Društvo za psihološku pomoć osnovano je 1993. godine kao odgovor na psihološke, psihosocijalne i mentalno-zdravstvene posljedice rata. Situacija u kojoj smo se zatekli bila je takva da postojeći sustav nije mogao odgovoriti na potrebe izbjeglica i prognanika zbog ograničenog broja stručnjaka i drugih pomagača. Jednako tako stručnjaci nisu imali iskustva s ratnom traumom i psihosocijalnim posljedicama iskorjenjivanja ljudi iz svojih domova i zajednica po prijetnjama životu, izloženosti traumatskim iskustvima. Pružanje psihološke pomoći i psihosocijalno zbrinjavanje započeli smo od kolovoza 1991. godine (do 1996.) - prvo u kolektivnom smještaju "GŠC" (Građevinski obrazovni centar u Novom Zagrebu) za oko 600 osoba. Svemu smo pristupili kroz timsko rješavanje izazova, učenje i gledanje na pogođene ljude kao one čije je mentalno zdravstveno stanje i ponašanje očekivano, a ne prvenstveno psihopatološko - s obzirom na traumatsku izloženost. Međunarodni kontakti koje smo imali otprije omogućili su nam da razmjenjujemo iskustvo s vrhunskim svjetskim stručnjacima, od njih učimo, ali da povratno dajemo nove perspektive.

Kada je u Hrvatskoj osnovan prvi namjenski izgrađeni kolektivni smještaj “Gaza” u Karlovcu (za oko 2600 osoba), uključili smo se u rad sa psihosocijalnim programom koji smo razvili. Tijekom 4 godine rada preko 50 studentica i studenata studija psihologije i socijalnog rada predano su svakodnevno radili u ova dva kolektivna smještaja (GŠC i Gaza), istovremeno studirali te profesionalno i osobno fantastično sazrijevali. Ovi modeli rada prepoznati su u svijetu, tako da su predstavnici DPP-a bili pozivani u europske i američke centre izvrsnosti, nevladine organizacije koje skrbe o izbjeglicama i na sveučilišta, gdje su držali predavanja, radionice i seminare koji su bili vrlo dobro primljeni.

U ovom razdoblju treba posebno istaknuti krizu u svibnju 1995. kada je agresor raketirao kolektivni centar “Gaza” koji je morao biti hitno privremeno evakuiran. To je vjerojatno jedan od rijetkih slučajeva kada su prognanci bili ponovo prognani, taman kada je njihov psihosocijalni oporavak nakon dvije godine intenzivnog rada postao vidljiv na različite načine. Tim DPP-a je i u tim okolnostima nastavio raditi, no i tada ponovo pokazalo kako je skrb o mentalnom zdravlju pomagača važna jer su i sami bili izloženi neposrednoj opasnosti. Nakon povratka u “Gazu” bilo je vidljivo da sav uloženi trud, iskustvo i stručnost nisu bili uzaludni, jer je ponovni oporavak bio

relativno brz i uspješan. Ovo razdoblje dalo je temelj za poznatu knjigu Društva za psihološku pomoć "Pomoć i samopomoć u skrbi za mentalno zdravlje pomagača" (uredili Ajduković, M., Ajduković, D.).

Drugo prepoznatljivo krizno razdoblje bilo je vrijeme povratka prognanika u svoje razrušene zajednice (1996-1997) kada su njihovi kapaciteti za suočavanje bili ugroženi retraumatizacijom susreta sa stvarnošću. Tijekom dvije godine svakodnevno smo dolazili u Hrvatsku Kostajnicu pružajući psihosocijalnu podršku i savjetovanje podržavajući izgradnju socijalne infrastrukture na različite načine. Publikacija Društva za psihološku pomoć "Socijalna rekonstrukcija zajednice" (uredio Ajduković, D. 2003.) daje uvid u ove procese.

Krizni događaj raketiranja II. I XVI. gimnazije u Zagrebu 1995. godine rezultirao je formiranjem Tima za psihološke krizne intervencije (KRIN tim). Razvijen je protokol za procjenu potrebe aktiviranja tima za krizne intervencije i postupanje te uspostavljena suradnja s ministarstvima nadležnim za obrazovanje i socijalnu skrb koji su prepoznali resurs koji predstavlja KRIN tim. Istovremeno je educirano više desetaka stručnjaka i razvijena mreža lokalnih timova po Hrvatskoj. U razdoblju od 1996. do 2022. godine provedeno je ukupno 463 kriznih intervencija u sustavu socijalne skrbi (26), odgojno-obrazovnom sustavu (329), tvrtkama i ostalim ustanovama (108). Intervencije prve psihološke pomoći i djelovanje KRIN tima opisani su u publikacijama „Psihološke krizne intervencije“ (uredila Arambašić, 2000) te „Psihološka prva pomoć nakon kriznih događaja: Vodič kroz psihološke krizne intervencije u zajednice“ (Arambašić, 2012).

DPP je sudjelovao u otklanjanju posljedica recentnih kriza izazvanim potresima u Sisačko-moslavačkoj županiji (tzv. Petrinjski potres). U roku od tri dana formirali smo tim od 32 stručnjaka vezanih uz DPP i KRIN tim za terenski rad koji su prošli kratku specifičnu obuku za djelovanje u krizama velikih razmjera i stavili se na raspolaganje timovima za psihosocijalnu podršku Hrvatskog Crvenog križa. Dodatno, u suradnji s UNICEF-om, Društvo za psihološku pomoć organiziralo je mobilne timove te u partnerstvu s Centrima za socijalnu skrb Sisak, Petrinja i Glina pružalo prvu psihološku pomoć na terenu djeci, kao posebno ranjivoj skupini i njihovim obiteljima u mjesecima nakon potresa.

4. Forum za slobodu odgoja (FSO)

Forum za slobodu odgoja organizacija civilnog društva nastala radi potrebe podrške svim sustavima s obzirom na ratna zbivanja u Hrvatskoj 90-ih godina, prateći demokratske promjene te ističući potrebu osnaživanja pluralizma u Hrvatskoj i obrazovanja za ljudska prava.

FSO je djelovao tijekom migrantskog vala, pandemije, nakon potresa, početkom rata u Ukrajini, većinom se fokusirajući na pomoć i podršku odgojno-obrazovnim djelatnicima u razgovoru i poučavanju djece, ali i psihološkoj podršci, kroz publikacije, seminare, nastavne pripreme i webinare. U izbjegličkoj i humanitarnoj krizi 2015. izdali smo publikaciju **“Svi smo mi djeca ovog svijeta”** kako bi učitelji i učiteljice kod učenika i učenica razvijali znanja, vještine i vrijednosti u području razumijevanja tražitelja azila i migranata. Tijekom koronakrize izdali smo publikaciju **“Kako s učenicima razgovarati o koronavirusu”** kao i pripadajuće nastavne pripreme u obliku prezentacije iz područja **međupredmetnih tema**. Ovaj rad proteže se od 2020. pa sve do danas te u tom periodu razvijamo programe za suočavanje s posljedicama pandemije i potresa. Nakon potresa, u suradnji s UNICEF-om, započeli smo program **Škole podrške** za škole s područja Sisačko-moslavačke županije te se program proširio na druga područja s ciljem razvoja otpornosti učenika. Također, s UNICEF-om smo pokrenuli projekt **Škole zajedništva** kao podršku školama u inkluziji učenika i učenica iz Ukrajine.

Najveći izazov za djelovanje u kriznim stanjima bila je činjenica da radimo volonterski. Osim toga, radilo se o radu koji je usmjeren na korisnike i ciljne skupine dok smo se u isto vrijeme sami suočavali sa stresom i drugim poteškoćama.

5. Rijeka pomaže ljudima u pokretu

U gradu Rijeci i okolici već se nekoliko godina mogao vidjeti određen broj ljudi u pokretu za koje je bilo jasno da su u prolasku i potrazi za boljim životom. Uglavnom su se kretali na način da nisu bili previše vidljivi u zajednici, no u ljeto 2022. godine situacija se promijenila. Ljudi su počeli u velikim grupama dolaziti na željezničku stanicu u centru grada gdje su se zadržavali i zapravo postali vidljivi. Bilo je jasno da im treba pomoć i podrška jer su bili u vidno lošem psihičkom i fizičkom stanju. Pojedinci i pojedinke iz zajednice angažirali su se s raznih strana. Prikupljala se odjeća i obuća, kuhali su se topli obroci i odnosili na kolodvor. Prvo je sve bilo ad

hoc no onda smo se koordinirali s ciljem izbjegavanja dupliranja posla i namjerom da budemo učinkoviti. Organizirali smo se tako da nosimo jednom dnevno topli obrok na kolodvor, zatim smo donosili donacije, a pružana je i hitna prva pomoć za previjanje rana i ublažavanje tegoba. Sve smo radili kao volonteri, nakon dnevnih poslova i drugih obaveza. Smatrali smo to našom obavezom za sve koji su u nevolji. Paralelno s time događalo se lobiranje prema strukturama koje bi mogle imati konkretnije resurse i kapacitete za djelovanje. Ideja je bila da se dobije prostor za skladištenje i distribuciju. Tada je reagirala Riječka nadbiskupija koja je u suradnji s Gradom Rijekom i Caritasom otvorila svojevrsni "Punkt" na željezničkoj stanici koji ondje djeluje i danas. Danas taj "Punkt" vodi Caritas u suradnji s drugim organizacijama (Isusovačka služba za izbjeglice, No Name Kitchen) i volonterima (koji imaju potpisane volonterske ugovore s Caritasom). Cijelo vrijeme je oko "Punkta" prisutna policija te postoji korektna suradnja unutar okvira djelovanja svakog od aktera. Danas topli obrok dolazi iz Bogoslovije. Povremeno dolaze donacije iz drugih gradova i susjednih zemalja (Italija).

6. Humanitarna udruga Ljudi za ljude

Inicijativa je osnovana 2018. godine kada je uslijed poplave nastala teška situacija u kojoj su se nalazili stanovnici na području Gline. Otad aktivno radimo na prikupljanju humanitarne pomoći - organizirali smo razne humanitarne akcije za obitelji i pojedince s područja Gline, a potom kanalizirali pomoć koja je pristizala na područja koja su bila pogođena potresom 2020. godine. Uz pomoć privatnih donatora osigurali smo gotovo 40 drvenih, montažnih kuća u koje su se preselile obitelji koje su uslijed potresa ostale bez svojih domova.

Tijekom angažmana u kriznom stanju nije bilo neke čvrste organizacije. Djelovalo smo tako da što prije odgovorimo na potrebe ljudi te smo često puta improvizirali. Uz nas pet koji smo okosnica organizacije, javili su se i drugi dobri ljudi željni pomoći pa smo u suradnji s njima nastojali pomoći što većem broju ljudi. Najveći izazov u djelovanju tijekom kriznog stanja je bila formalna prepreka što nismo bili registrirani kao udruga pa svi oni koji su nas htjeli podržavati financijski, isto nisu to mogli učiniti. To je zaustavljalo neke konkretnije projekte i ideje koji su nastajale na terenu.

Tijekom kriznog stanja surađivali smo s drugim inicijativama, organizacijama i institucijama. Najistaknutija je bila suradnja sa Zakladom Solidarna kroz koju smo uspjeli osigurati dodatne kontejnere i mobilne kućice za one koji su ostali bez svojih domova. Također smo od financijskih donacija, koje su pristizale, sredstva usmjerili za potrebe građana Gline. Suradnja s institucijama bila je korektna, uz određene trenutke propusta koje smo ispravljali medijskim pritiscima. Ključna podrška našem radu bili su volonteri bez kojih ne bismo ništa uspjeli napraviti. Neke ozbiljnije koordinacije nije bilo, već smo odgovarali na akutne potrebe.

7. Udruga za promicanje Informatike, kulture i suživota (IKS)

Udruga IKS nastala je 2003. godine u postratnom periodu kada je život u Sisačko-moslavačkoj županiji bio težak. Bilo je vrlo osjetljivo za nacionalni okvir i etničke podjele. Oko nas su bila minirana područja i šrapneli po kućama. Riječ suživot u to vrijeme nije bila popularna, nitko je nije volio. A mi smo je namjerno stavili u naziv baš zato da onima koji su tu bude lakše. Već tada smo razvijali volonterske primisli kako organizirati život mladih. Organizaciju je pokrenula skupina mladih ljudi u zajednici koji su uložili svoje vrijeme za pokretanje zajednice. Mi u ratu nismo sudjelovali, ali smo otklanjali posljedice rata.

Rat je kriza iz koje smo izrasli. Nakon toga smo još bili aktivni u otklanjanju posljedica prirodnih katastrofa: poplave 2018. i potresa 2020. Što se tiče djelovanja u krizi, poplava je bila lakša krizna situacija jer se moglo kombinirati s aktivnostima koje su planirane. Ali potres nas je dotukao - nismo imali krov nad glavom kao privatne osobe, a onda ni kao organizacija: ostali smo bez ureda. No - čarobirali smo. Najizazovnije u svemu bilo je to da su unaprijed planirani projekti morali biti provedeni i aktivnosti održane. Uspjeli smo uz mnogo energije. Odrađivali smo redovan posao i uz to pružali direktnu pomoć građanima u hrani, vodi, doktorima, povezivanju organizacija i slično. Sudjelovali smo u Koordinaciji humanitaraca za Sisačko-moslavačku županiju gdje je bilo važno održati pozadinski infrastrukturni logistički dio da ne duplamo posao na terenu. Bilo nam je važno da na terenu ne ostanu ljudi kod kojih nitko nije bio. Imali smo baze korisnika i potreba.

Postaje nam sve teže baviti se reagiranjem u kriznim stanjima zbog uvjeta rada i djelovanja organizacija civilnog društva. Tijekom godine primorani smo angažirati se za održivost organizacije i djelovanja, a kada nam se odobre planirani projekti - stišću nas sa svih strana. Teško je.

8. Roditelji u akciji (Roda)

Roda je nastala 2001. godine kao ad hoc inicijativa roditelja nezadovoljnih i zabrinutih zbog odluke tadašnje vlasti koja je ograničila maksimalni iznos roditeljskih potpora na 1.600 kuna. Takva odluka je stvorila društvenu percepciju kako su roditeljska prava privremena te da ih se vrlo lako može smanjiti ili ukinuti. Zbog toga smo odlučile osnovati udrugu te budnim okom pratiti prava majki, roditelja i obitelji u hrvatskom društvu. Otad smo u kriznim stanjima pratile položaj djece, roditelja i obitelji. Poplava u Gunji bila je situacija u kojoj smo osvijestile da su djeca i novo-rođenčad najranjiviji tijekom kriznih stanja jer se umjesto podrške u dojenju nudi nadomjesno mlijeko. To nas je naučilo da trebamo raditi na izmjeni javnih politika

koje reguliraju dostavu humanitarne pomoći i sadržaj državnih zaliha. Tada smo slale dopise i tražile da se praksa mijenja. U kriznim stanjima žene izgube povjerenje da je njihovo mlijeko dostatno i potrebna im je podrška. Naš angažman se nastavio 2015. godine tijekom "izbjegličke krize" kada smo pokrenule kampanju na društvenim mrežama za skupljanje nosiljki za djecu. Prve nosiljke smo poslale u Makedoniju, preko ADRE. Potom smo, u suradnji s Brodotom, radile kampanju za kupnju tkanine da bi se sašile nosiljke, koje su šivale žene iz Kamenskog. Bile smo aktivne na terenu te smo zajedno s UNICEF-om unutar izbjegličkog kampa otvorile "Centar za majku i dijete" u kojem su djelovale Rodine savjetnice za dojenje. Potreba je bila velika zbog čega nam je Hrvatski zavod za zapošljavanje dozvolio zapošljavanje nezaposlenih žena korisnica mjera javnih radova. Kada je sve stalo 2017.godine, onda su se i ove aktivnosti transformirale. Svoje iskustvo s preporukama opisale smo u publikaciji "**Podrška u dojenju i prehrani male djece u kriznim situacijama**". Kada su 2021. godine izbjeglice iz Ukrajine počele dolaziti u Hrvatsku, organizirale smo webinare za stručnjake i žene iz Ukrajine - o zdravstvenoj i ginekološkoj skrbi, upisima djece u vrtiće i školu te prilagodile već postojeće materijale - poput letaka o autosjedalicama (što je podržao MUP). U COVID krizi, kada su nastupile restriktivne mjere i kada je zaustavljen najveći segment podrške za trudnice, majke i roditelje, prebacile smo, uz financijsku podršku UNICEF-a, većinu svojih edukativnih sadržaja u online formu. To su bili tečajevi pripreme za porod, za dojenje, za autosjedalice - i danas su svi dostupni online.

Roda uvijek nastoji pružiti podršku u kriznim stanjima, ali se situaciji prilagođavamo s obzirom na okolnosti. Kriza nas često odmakne od projekata iz kojeg nam se financiraju plaće. Donatori nemaju razumijevanja za krizna stanja i ad hoc aktivnosti, zbog čega smo često primorane koristiti godišnji odmor i slobodne dane da bismo se uključile. Najveći izazov bio je održati ranije dogovorene obaveze, usmjeriti se na redovno financiranje, a ne na financiranje u krizi. Zanemarivale smo natječaje za dugoročno financiranje i često sagorijevale, ali smo isto tako brzo učile nove stvari.

9. Zaklada Solidarna

Zakladu Solidarna pokrenuli su zakladnici u čvrstom uvjerenju kako promocija i zaštita svih razina ljudskih prava – od temeljnih sloboda izražavanja, okupljanja i udruživanja do prava na rad, dom, zdrav okoliš i javna dobra – zahtijeva povratak na same osnove, a to je naše dostojanstvo, dobrobit i kvaliteta života. Solidarna je zaklada koja kreće iz zajednice i usmjerena je na zajednicu, na pojedince i inicijative koji aktivno rade na zaštiti ljudskih prava. Zaklada želi mijenjati percepciju ljudskih prava, povezivati sve generacije ljudskih prava i pomoći rješavanju problema koji muče i manjine i većine. Ona želi oplemenjivati različita dobra – novac, znanje, rad, vrijeme, informacije – koja pristižu iz različitih smjerova. Program razvoja kulture solidarnosti SOLIDARNA zasniva se na širokom spektru suradničkih inicijativa s brojnim organizacijama, poslovnim sektorom, privatnim zakladama, kulturnim sektorom i medijima koje grade domaću filantropiju za ljudska prava, usmjerenu na krizne i razvojne potrebe našeg društva.

3. POVEZNICE DJELOVANJA I POGLED U BUDUĆNOST

“Križa nije privremeni prekid u rastu, već drastična opomena da se ne može ponašati kao prije”¹. Ono što označava “ponašanje kao prije” jest izostanak iskustva djelovanja u kriznom stanju. Upravo su ta iskustva poticala pojedince, organizacije ili kompleksnije sustave da se razvijaju, kreiraju nove inicijative i djeluju unutar novih okvira. Zbog toga su važna ranije opisana iskustva inicijativa i organizacija civilnog društva.

Organizacijama civilnog društva s kojima smo razgovarali dijele zajedničke temeljne vrijednosti solidarnosti, empatije, zaštite, podrške, filantropije, suradnje. Osim toga, same organizacije civilnog društva u svojim statutima i strateškim planovima definiraju vrijednosti na temelju kojih djeluju. Važno je tih vrijednosti biti svjestan kada se u našem okruženju događaju krizna stanja i uvidjeti što kao organizacija možemo napraviti da bismo umanjili učinke kriznih stanja. Važno je sačuvati vlastito mentalno zdravlje, brinuti o radnom kolektivu i radničkim pravima.

Krize su se događale i krize će se događati. Bit će različite, kao što će biti različite posljedice koje će ostaviti na pojedince i društvo. Važno je ne zanemarivati iskustva koje postoje na ovom geografskom području kroz povijest te vidjeti postoje li segmenti iz kojih bi se moglo učiti. Posebice kada je riječ o uključivanju građana. Pojedinci i organizacije civilnog društva imaju bogato iskustvo djelovanja u kriznim situacijama ili donekle razvijene smjernice za rad u kriznim situacijama, zbog čega bi bilo važno osigurati zajedničku platformu za razmjenu takvih primjera dobre prakse. Slične platforme već postoje na globalnoj razini, ali je upitno koliko su navedeni resursi poznati organizacijama civilnog društva na području Hrvatske.

¹ Vučak, M., Zelić, A. - “Suvremeni pristupi kriznom upravljanju”, Sigurnost i obrana Republike Hrvatske u euroatlantskom kontekstu, uredili: Tomislav Smerić, Danijela Sabol. Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, 2009.

4. PREPORUKE ZA DJELOVANJE U KRIZNIM SITUACIJAMA

Preporuke za organizacije civilnog društva

Djelovanje u mirnodopskom razdoblju:

- **Promišljati krizna stanja onda kada ih nema, u mirnodopskom razdoblju.** Takva će promišljanja organizacijama civilnog društva dati prostor da predvide koje kapacitete i podršku mogu pružiti u kriznim stanjima. Ključno je educiranje i uvježbavanje stručnjaka za djelovanje u kriznim situacijama u razdoblju između dva krizna događaja jer nije upitno hoće li se oni dogoditi nego kada.

- Kao organizacija civilnog društva ili inicijativa, koja može i želi djelovati u kriznim stanjima, **donijeti protokol za postupanju organizacije u kriznim stanjima**, kao i komunikacijski protokol koji bi unaprijedio vertikalnu i horizontalnu komunikaciju između pojedinih članova radnog kolektiva. Takvi će nam protokoli pomoći da jasno definiramo, za sebe i druge s kojima ćemo surađivati, što smo u stanju ponuditi, a što nismo u stanju ponuditi.
- Na razini organizacije **donijeti odluku o tome kako se organizira redovan posao u kriznim stanjima** kako bi se izgradilo razumijevanje i solidarnost unutar radnog kolektiva koji želi biti aktivan u kriznim stanjima.
- Omogućiti članovima radnog kolektiva koji ne žele biti angažirani u kriznim stanjima da se izuzmu te da podršku pruže na drugi način.
- **Osnažiti kapaciteta radnika/ica i volontera/ki** s ciljem povećanja njihove spremnosti na krizne situacije kroz organizaciju sustavnih edukacija.
- **Urediti bazu podataka o volonterima** koji se potencijalno mogu aktivirati u kriznim stanjima.
- **Sklopiti tzv. 'contingency' ugovore i sporazume o suradnji za nepredviđene situacije** s potencijalnim partnerima, suradnicima, dobavljačima i sl.
- **Pripremiti projektne prijedloge u području djelovanja udruge**, a koji se lako mogu predati potencijalnim donatorima u kriznoj situaciji. Na taj način se mogu brzo osigurati sredstva za djelovanje u kriznim stanjima.
- Tijekom djelovanja u kriznim stanjima važno je **umrežiti se s drugim organizacijama koje djeluju u sličnom području** kako bi se djelovanje olakšalo i učinilo učinkovitijim.

Djelovanje u kriznim stanjima:

- **Osiguravanje kontinuiranosti redovnih usluga** koje organizacija pruža korisnicima u situaciji ograničenih ljudskih kapaciteta.
- Potrebno je **uzeti u obzir različite reakcije do kojih će dolaziti unutar radnog kolektiva** tijekom kriznih stanja. Važno je osigurati podršku, motiviranost i agilnost svih članova i članica radnog kolektiva.

- Ako je djelovanje u kriznoj situaciji financirano iz određenog projekta koji organizacija provodi, **potrebno je zadovoljiti čitav niz administrativnih zadataka zbog čega je važno i osigurati resurse.**
- Ako u djelovanje u kriznim situacijama uključujemo volontere, **ključno je da u svakom trenutku postoji jezgra visoko profesionalnih i iskusnih stručnjaka koji volonterkama i volonterima služe kao edukatori i mentori, modeli i oslonci, supervizori** i oni koji preuzimaju krajnju odgovornost. Važno je održavati motivaciju volontera koji se uključuju.
- **Postoje donatori koji izričito financiraju djelovanje u kriznim stanjima** te je nužno da se organizacija obrati takvim donatorima kako bi se osigurala dodatna sredstva za djelovanje. To može organizaciju osnažiti, povećati te samo djelovanje učiniti dugoročnijim i kvalitetnijim.
- Ako krizna stanja uključuju direktne korisnike kojima se pomoć pruža, važno je **ispitati stvarne potrebe na terenu te uvažiti mišljenje korisnika**, bez nametanja vlastitih stavova i mišljenja.
- **Osvijestiti vlastitu poziciju, tijekom djelovanja u kriznim stanjima**, u odnosu na državnu strukturu i Hrvatski Crveni križ. Time se sprečava frustracija nejednakih pozicija moći i odgovornosti, a posljedično gradi i bolja suradnja.
- Kada nastupi krizna situacija i odlučimo se uključiti u smanjenje njenih učinaka kao pojedinci, **važno je brinuti za vlastito mentalno zdravlje.**

Preporuke za državne institucije

Djelovanje u mirnodopskom razdoblju:

- Tijekom stanja u kojem krize nema je važno promišljati **kako sustav može zaštititi najranjivije i sve ostale skupine.** U skladu s time predlažemo izradu protokola djelovanja za zaštitu najranjivijih pogođenih krizom koji će se potom u kriznim stanjima, ovisno o njihovom razlikovanju, aktivirati, a svi akteri uključiti kako bi ranjive skupine bile zaštićene i sigurne.
- Sustav civilne zaštite ovisi o građanima i građankama pa je važno u svaki proces osnaživanja uključiti upravo građane. **Predlažemo organiziranje deliberativnih foruma za predlaganje odgovora na krizne situacije** kroz koje bi se zainteresirani građani uključili i dali svoj doprinos.

- Ulagati u pripremu kapaciteta i kompetencija za psihosocijalno zbrinjavanje za slučaj velikih nesreća i katastrofa. To pretpostavlja **strategiju razvoja i održavanja resursa za psihosocijalni odgovor, ulaganje u edukaciju i uvježbavanje (najbolje u sinergiji s drugim komponentama odgovora), jasne linije komuniciranja i odgovornosti, osiguravanje logističke podrške i financija za provedbu psihosocijalnog djelovanja.**
- Izgradnja nacionalnog sustava za djelovanje u kriznim stanjima jest važna, no jednako tako je važna i **evaluacija istog sustava kroz pilotiranje ili drugačije oblike testiranja učinkovitosti postavljenih sustava.** Time se preveniraju potencijalne negativne posljedice te otklanjaju nedostaci sustava koji ranije, iz različitih razloga, nisu mogli biti detektirani.
- **Osnažiti suradnju između Stožera za krizno djelovanje i organizacija civilnog društva** koje imaju prethodno znanje i iskustvo u određenim područjima, a s kojima mogu podržati državne institucije te unaprijediti postojeći sustav upravljanja kriznim stanjima.

- Vlada RH bi unutar državnog proračuna trebala **osigurati sredstva koja se mogu automatski aktivirati, kada nastupi kriza**, za provedbu aktivnosti koje nude organizacije civilnog društva.
- **Državna tijela koja na razini EU-a pregovaraju i ugovaraju fondove kroz koje se financira djelovanje organizacija civilnog društva, trebala bi uzeti u obzir djelovanje u kriznim stanjima** te omogućiti veću fleksibilnost za provedbu projekata onim organizacijama koje se angažiraju u kriznim stanjima.

Djelovanje u kriznim stanjima:

- **Izraditi plan kriznog djelovanja, koji će biti izrađen kroz participativni proces s organizacijama civilnog društva** i kroz koji će biti jasno naznačeno kako se mogu uključiti organizacije civilnog društva.
- **Izraditi plan za uključivanje građana i volontera koji žele pomoći u kriznim stanjima.** Detektirati centralno mjesto na koje će se pojedinci upućivati kako bi lakše nosilo s naglim priljevom zainteresiranih građana i volontera koji žele pomoći u kriznim situacijama.

O AUTORICI

Tea Vidović Dalipi

Tea Vidović Dalipi je sociologinja, aktivistkinja, istraživačica migracija i kulturnog identiteta. Rođena 1986. u Zagrebu, gdje je diplomirala sociologiju na Filozofskom fakultetu. Dio studija završila je na Sveučilištu Erfurt u Njemačkoj, fokusirajući se na migracije. Pohađala je razne programe neformalnog obrazovanja: Mirovni studiji (Centra za mirovne studije), Škola dokumentarnog filma (Restart), Školica novinarstva (Kulturpunkt). Posljednjih deset godina razvila je stručnost u području migracija kroz dugogodišnju suradnju s Centrom za mirovne studije gdje je razvijala program o azilu i migracijama. U Centru za mirovne studije je radila direktno s izbjeglicama i drugim migrantima, koordinirala volontere i volonterke, vodila program i projekte vezane za programsko područje "Migracije i azil", sudjelovala u radnim skupinama za integraciju izbjeglica (na nacionalnoj i lokalnoj razini) te surađivala s brojnim inicijativama i koordinacijama na civilnoj sceni koje se bave integracijom. Tijekom 2015./2016. kada je kroz Hrvatsku prolazi velik broj izbjeglica i drugih migranata, bila je članica koordinacijskog tima Inicijative Dobrodošli ponajviše fokusirana na teren. Centar za mirovne studije predstavljala je u brojim mrežama od čega joj je najznačajnija suradnja s EuroMed Rights mrežom. Članica je kolektiva "Zagreb grad-utočište" i "Živi atelje" - "Žene ženama", a veseli se novim suradnjama. Kroz suradnju s Restartom je razvila dugometražni dokumentarni film "Snajka: Dnevnik očekivanja".

***Osnovne informacije o projektu**

Projekt 'Plan B – Civilno društvo otporno na krizne situacije' se provodi u okviru aktivnosti Operativnog programa 'Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020.' usmjerenih ka jačanju kapaciteta OCD-a za odgovaranje na potrebe lokalne zajednice, a koji se financira putem Europskog socijalnog fonda. Projekt jača otpornost organizacija civilnoga društva na krize razvojem alata koji organizacijama civilnog društva omogućuju samoprocjenu spremnosti na krizne situacije u lokalnoj zajednici te razvojem edukacija koje jačaju kapacitete OCD-a za brze odgovore u krizama i za prilagodbu aktivnosti s korisnicima u online radu.

Zbog fleksibilnosti koju OCD-i imaju i koja im omogućava trenutnu reakciju, ali i zbog vrijednosti koje njeguju, poput filantropije, kohezije i solidarnosti, OCD-i su među prvim pružateljima podrške u kriznim situacijama. Uz to, poznaju lokalne prilike i potrebe i u stanju su mobilizirati volontersku podršku kao odgovor na njih te pronalaze inovativna rješenja na izazove. Unatoč tome, nedostaju im sredstva za edukacije i treninge za jačanje kapaciteta i prilagodbu OCD-a novonastalim kriznim situacijama što u pitanje dovodi dostupnost podrške i usluga koju OCD-i pružaju djeci i roditeljima, kao npr. rana intervencija, podrška roditeljstvu i sl.

